यकमिति · तस्माच्चयरत्निर्वा चतुररत्निर्वा[२] इति द्वावेव पक्षौ नैकारत्निर्द्व्यरत्निर्वा [इति] पक्षाविति साधु ।

अष्टाश्रिं करोत्युपरवर्जम् ॥ २७ ॥ तं परिवासितं यूपं तक्षा तक्षणेन अष्टाश्रिमष्टकोणं करोति · उ॰र्जम् उपरोऽवटः तत्सम्बन्धिनं निख[न]नार्हं यूपस्य प्रदेशं मूलतः पञ्चमांशं वर्जयित्वा ।

अग्राच्चषालं पृथमात्रमष्टाश्रि[२] मध्यसंगृहीतम् ॥ २८ ॥ यूपपरिवासनानन्तरं यदवशिष्टं पृथक्कृतमग्रम् ततश्चषालं कर्तव्यम् · प्रसारिताङ्गुलिः पाणिरा मणिबन्धनात्पृथ इत्युच्यते · चषालमिति संज्ञा संव्यवहारार्था आ चषालेक्षणादित्यादौ (८. ८. १४) · अष्टाश्रि अष्टकोणम् तदपि तक्षणेनाष्टकोणं कुर्यात् तक्षैव · उलूखलवन्मध्ये संकुचितम् ।

ऊर्ध्वमग्रे प्रतिमुञ्चति ॥ २९ ॥ तच्चषालं यूपस्याग्रे ऊर्ध्वं प्र॰ति अत एवोर्ध्वप्रतिमोकविधानाच्चषालस्य तथा वेधः कार्यः · प्रतिमुञ्चतीति वचनाच्च चूडाग्रो यूपः चषालं च सुषिरमिति गम्यत॰इति हरिस्वामिनः · तथा चाहापस्तम्बः मूलतो॰तष्टमुपरम् अष्टाश्रिरनुपूर्वो[३]॰ग्रतो॰णीयान्प्रज्ञाताग्रिष्ठाश्रिरिति ।

द्व्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वा तद्भातिक्रान्तं[४] यूपस्य ॥ ३० ॥ यूपस्य यूपाग्रस्य द्व्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वा चषालं त॰त्तं चषालच्छिद्राग्रवेधादतिक्रान्तं भवति अतिक्रम्योर्ध्वं निःसृतं भवति · तथा चषालस्योर्ध्वं प्रवयणं कर्तव्यम् यथा चषालो यूपाग्रादधो द्व्यङ्गुले त्र्यङ्गुले वा तिष्ठतीत्यर्थः ।

पञ्चारत्निः पञ्चदशपर्यन्तः सोमे दशसप्तचतुर्दशवर्जम् ॥ ३१ ॥ सोमाङ्गभूते॰ग्नीषोमीये दश॰र्जं दशारत्निं सप्तारत्निं चतुर्दशारत्निं वर्जयित्वा पञ्चारत्न्यादि-पञ्चदशारत्निपर्यन्तो (३. ६. ४. १८–२५) यूपो भवति · दशसप्तचतुर्दशारत्नेरश्रुतत्वात् तद्वर्जमित्युक्तम् । इहाग्नीषोमीयविकारं निरूढपशुं प्रस्तुत्याग्नीषोमीयधर्मा अभिधीयन्ते · नन्वग्नीषोमीय॰एवाग्नीषोमीयधर्माः कुतो न विहिताः किमितीह विकृतावुपदिश्यन्ते · उच्यते · अग्नीषोमीयधर्माणां हि सौमिकैर्धर्मैरत्यन्तं व्यतिषङ्गात्तत्त्वो-

---

१) तस्मादरत्निश्चतु॰ A. २) पृथु॰ M pr. m. १. C (throughout.) ॰श्रिं M pr. m. १. AC. ॰श्रि M sec. m. B. ३) रनू AB. ४) तरद्मा ABC.